

MECSÉRY TÁBORNOK MEGSEBESÜLÉSE 1805 OKTÓBER 20-ÁN.

Nemrég olvastam Vargha Gyula ősz poétánk „Torstenson lakomája“ című szép költeményét.¹ Arról szól ez a vers, hogy 1645-ben, a svédekkel szövetségben I. Rákóczy György erdélyi fejedelmet lakomára hívja Torstenson svéd fővezér, egy osztrák főúr megszállott kastélyába. Ebéd után Segerskiöld ezredes, akit a nemzeti büszkeségen kívül a bor is ugyancsak hevített már, Kemény Jánossal társalogva, tamaskodni kezdett a magyar faj katonai kiválóságában. Véleményét azzal okolta meg, hogy Rákóczy seregében nagyon sok az öreg ember, már pedig a vitéz harcos rendszerint élete delén pusztul el a csatatéren.

Kemény János, mit se válaszolva, a könyvtárba hívja a svéd ezredest s ott egy *német* könyvet felnyitva, egy képet mutat neki. Ez a kép Baksa Márkus híres magyar kapitányt ábrázolta, amint egy török hegyesnyárs a jobb szemébe hatol s hátul a tarkóján jön ki. A képhez fűzött magyarázó szöveg pedig elmondotta, hogy Baksa — a szörnyű szúrást kiheverve — a törököt még azután is üzte-vágta, száz csatán. Kemény, a megszakadt párbeszédet folytatva, csak ennyit mond az ámuló Segerskiöldnek: „Miért van köztünk öreg ember? Bajtárs uram, itt van rá a felelet: ... *ha mi olyan könnyen halnánk, kihalt volna rég a fajtánk, annyi vérünk öntözé már a röget*“.

Vargha Gyula költeménye rögtön eszembe juttatta, hogy a napoleoni háborúk zivatarai között is élt egy ilyen keménykoponyájú magyar huszár, akinek szívós élete fonalát 14, egyszerre reáhullott, súlyos kardvágás se tudta elmetezni. Ez a vitéz katona báró Mecséry Dániel tábornok (később altábornagy) volt², maga a történet pedig ez:

¹ *Napkelet*: 1923. évf. 19. 20. l.

² Tsoóri Mecséry Dániel báró 1759 szept. 29-én Kőszegen született. 1778 jan. 1-én, mint „ex propriis“ hadapród, lépett be a 33. gyalogezredbe. 1784-ben — mint őrmester — a 3. huszárezredhez került s a következő évben hadnagy lett. Részt vett az 1792., 1793. és 1794-iki hadjáratokban, s 1794-ben (már mint százados), Troisville és Avesnes le Sec-nél tanúsított vitézsége jutalmául, a Mária-Terézia rend lovagkeresztjét kapta. 1796-ban Németországban harcolt. Egy évvel később alezredessé lépett elő, 1798-ban pedig ezredes s a 10. huszár-

Amidőn a franciák, 1805 október 12. és 14. között, Ulmtól nyugatra Albeck, Nersingen és Oberkirchberg vonalát megszállották, délfelé pedig Memmingen és Ochsenhausen vonalába jutottak: a németországi osztrák hadsereg parancsnoka — estei Ferdinánd főherceg — tüstént fölismerte azt a veszedelmes csapdát, amelybe az Ulmnál álló osztrák haderő jutott.³ Mindenáron arra akarta tehát bírni a vezérkar főnökét, br. Mack Károly altábornagyot, hogy a franciák még be nem zárult gyűrűjéből menekülve, minél hamarabb egyesüljön a Duna balpartján lévő seregrésszel.

Ámde Mack csökönnyösen ragaszkodott ahhoz a feltevéshez, hogy nem az osztrákok, hanem a franciák kerültek pácba s hogy az utóbbiak visszavonulása talán már csak órák kérdése lehet. A főherceg, az altábornagy makacsságát látva, a faképnél hagyta őt s Ulmból Geislingen és Gmündön át Aalenbe lovagolt, hová 16-án hajnalban érkezett. Október 18-án magához vette a javarészben elfogott Werneck-féle tartalékhadtest egyes szétugrasztott részeit s azokkal együtt 19-én Öttingenig, 20-án virradatkor Schwabachig jutott⁴, ahonnan — rövid pihenő után — Nürnbergben át Eschenau-felé folytatta a visszavonulást.⁵

Azonban Klein francia tábornok nyomon követte s utól is érte őt, alighogy utóvédje Nürnberget elhagyta. Az első francia huszárezred és a gárdavadászok rögtön megtámadták a hg. Schwarzenberg altábornagy vezette utóvédet s abból 500 embert el is fogtak. Időközben megjött egy francia dragonyoshadosztály is, amelyet Klein — észak felől — az osztrák hátvédet megkerülve, Ferdinánd főherceg derékhada ellen indított.⁶

Alig érkezett a főherceg Eschenaubá, máris megtörtént a baj. A francia dragonyosok az osztrákok baloldalába rontottak, mire a meglepett lovasság és tüzérség, eszeveszett vad iramodással, tarka összevisszaságban menekült a falun keresztül.⁷

ezred parancsnoka lett. 1799-ben és 1800-ban újra németföldön küzdött. 1800 elején megsebesült, de néhány hónap mulva ismét a harctérre ment. 1800 dec. 19-én a franciák fogságába jutott, a honnan visszatérve, tábornokká lépett elő. 1805 okt. 9-én (a günzburgi ütközetben), újra kitüntetvén magát, a Mária-II. 815. l. és *Rücker*: Aus dem Leben eines öst. Reitergenerals. — *Österr. Terézia-rend középkeresztjét* kapta. (*Hirtenfeld*: Der Mil. Maria-Theresien Orden. *Rundschau* 1911. évf. 43—50. l.)

³ *Kraus*: 1805. Der Feldzug von Ulm. 414. és k. l.

⁴ A főherceg ilyformán összeverődött serege mindössze 4 $\frac{2}{3}$ zászlóaljából. 28 lovasszázadból és a tüzértartalékból állott. (*Kraus*: i. m. 490. 4 l. l.)

⁵ „*Schwarzenberg Uhlanen*. 1790—1887.“ 98. l.

⁶ *Kraus*: i. m. 492. l.

⁷ *Schwarzenberg Uhlanen*. 1790—1887.“ i. h.

Schwarzbach: „Gedenkblätter aus der Geschichte des k. k. Dragoner Regiments Nr. 3.“ 29. l.

Wrede: Geschichte des k. u. k. Drag. Regts. Nr. 6. 400. l.

Amon: Geschichte des k. u. k. Drag. Regts. Nr. 14. 372. 373. l.

Ebben a válságos pillanatban Mecséry tábornok, Hennuy 6. vértesezredbeli őrnaggyal, gróf Hardegg és Choiseul 4. könnyűlovasezredbeli századosokkal, Groot, ugyanazon ezredbeli főhadnaggyal, Eichelberg 2. dzsidásezredbeli alezredessel, egy — mindenféle ezredből hamarjában összeszedett — maroknyi lovacsapat élén, az üldöző franciákra rohant s őket a falu bejáratánál fel is tartóztatta. Az itt végbement ádáz kézitusában Mecséry, 14 sebbel borítva, félholtan bukott le a lováról.⁸

Ekkor érkezett Eschenau elé hg. Schwarzenberg altábornagy az utóvéddel s kemény harc árán lehetővé tette, hogy a főherceg összekavarodott csapatai újra rendbeálljanak s útjukat folytathassák a csehországi Egerbe, hová október 22-én érkeztek meg.⁹

Mecséryt Fort nevű faluba szállították, de tovább már nem vihették, bajtársai. Így került a sebesült a főhereget tovább is üldöző franciák fogságába, akik őt Nürnbergbe szállították, két — szintén hadifogságba jutott — osztrák katonarvos kíséretében.¹⁰

A tábornok sebei olyan súlyosak voltak s teljes felgyógyulása annyira csodaszamba ment, hogy dr. Brosch cs. és kir. törzsorvos, egyetemi magántanár, a világháború alatt külön tanulmányt írt erről az érdekes és fölötte ritka esetről.¹¹ Könnyen meg is tehetta, mert Mecséry, végrendeletében a bécsi anatómiai múzeumnak hagyta rettentően összevagdalt koponyáját, amely a világháború előtt már a bécsi 1. sz. helyőrségi kórház anatómiai gyűjteményét gazdagította.¹²

Brosch tanulmányából tudjuk meg, hogy a tábornokra mért 14 vágás közül 9 a fejét érte. Az utóbbiak egyike 14 $\frac{1}{2}$, másika 22 cm. hosszú volt s mindkettő — az agyvelőig hatolva — valószínűleg szétrepesztette a koponyáját. Akár a sebekről Nürnbergben készült rézmetszetet, akár a koponya fényképét vizsgáljuk: mindenképpen borzalmas két vágást látunk. A harmadik fejevágás 6 cm hosszú és 3 $\frac{1}{2}$ cm. széles csontdarabot szelt le koponyája hátsó részéből. Csontig ható súlyos sebet kapott Mecséry a jobbkarján

⁸ Schwarzbach: i. h.

Amon: i. h.

Hirtenfeld: i. h.

⁹ Kraus: i. m. 492. l. A főherceg 1500 foglyot és 33 ágyút veszített az eschenauai ütközetben. A halottak és sebesültek számát sehol se találom. A harcban résztvett a 12. huszárezred II. osztálya is s ez alkalommal 2 tisztje és 7 huszára meg is sebesült. (Amon: Geschichte des k. k. 12. Husz. Rgts. 20. 21. és 292. l.)

¹⁰ Rücker: i. h.

¹¹ Dr. A. Brosch: Ein Heros der Befreiungskriege. (Mil. Medizin u. kriegsärztliche Kriegswissenschaft: 139—149. l.)

¹² Ha még megvan, érdemes volna megszerezni.

is, a többi vágás azonban, az előbbiekhöz viszonyítva, könnyebb természetű volt.¹³

A sebesült, a maga feljegyzéseiben, könnyelműséggel és hanyagsággal vádolja azt a két orvost, aki őt az első kötéssel látta el: „Diese zwei leichtsinnigen und pflichtvergessenen Ärzte haben, in dem Vorurteile der Gefährlichkeit meiner... Kopfwunden... sowohl in dem Dorfe Fort, wohin ich mehr tot als lebendig und ganz verblutet vom Schlachtfelde gebracht worden bin, als auch in Nürnberg ausgesprengt, dass ich nicht aufkommen, sondern in ein paar Tagen ohnehin sterben werde und deswegen waren selbe so gewissenlos, mich nur oberflächlich zu verbinden und zu reinigen“.¹⁴

Dr. Brosch pártjára kel a megvádolt két orvosnak s éppen a legújabb tapasztalások alapján, nagyon valószínűnek tartja, hogy Mecséry — vastermészetén kívül — jórészen annak köszönhetette életbenmaradását, hogy csak bekötözték s az első napokban nem bolygatták sebeit.¹⁵ A letöredezett csontszilánkokat is csak néhány nappal később kezdték eltávolítani, amikor ez a beavatkozás már nem volt annyira veszedelmes. Dr. Eichhorn nürnbergi orvos — két társa segítségével — apránkint 40 darab csontszilánkot szedett ki a sebesült koponyájából.¹⁶

A gyógyulás — természetesen — sokáig tartott, úgy, hogy Mecséry csak 1806 május 15-én hagyhatta el Nürnberget, ahonnan — külön erre a célra átalakított — kocsin, *lépésben* szállították Regensburgig, minthogy alig gyógyult sebei a rázást még nem állották volna ki. Regensburgban hajóra tették s azon vitték tovább Bécsig, hová május 22-én érkezett.¹⁷

Más, silányabb fából faragott, ember — ilyen körülmények között — bizonyára búcsút mondott volna a katonáskodásnak, joggal hivatkozván reá, hogy rettentő sebesülésével minden kötelességét búsan leróta már. De Mecséry, aki annyiszor komázott a halállal s aki alól a hosszú háborúk alatt 13 lovat lőtt le az ellenség, most se állott félre. Mihelyt teljesen felgyógyult, szolgálatra jelentkezett.

1809-ben, a magyar nemesinsurrectio utolsó felülésekor, már mint altábornagy, a dunántúli insurgenskerület parancsnoka volt s derekasan kivette a részét a június 14-én vívott győri csatából, a felkelő nemesség utolsó nagy küzdelméből. 1815-ben udvari haditanácsos, majd valóságos belső titkos tanácsos és a 2. sz. huszár-

¹³ Brosch: i. m. 144. 145. l.

¹⁴ Rücker: i. h.

¹⁵ Brosch: i. m. 146. l.

¹⁶ Rücker: i. h.

¹⁷ Rücker: u. o.

ezred tulajdonosa lett, s élete 65-ik évében, 1823 december 30-án hűnyt el Bécsben.¹⁸

Mint dr. Brosch írja, más anatómiai gyűjteményekben is lehet látni a Mecséryéhez hasonlóan összekaszabolt koponyákat; arra is van elég eset, hogy valaki, ilyen súlyos sebesülés után is, fellábadjon valamennyire. A szóban forgó — talán páratlan — esetben se annyira maga az életbenmaradás bámulatraméltó, mint inkább az, hogy Mecséry, felgyógyulása után rögtön szolgálatba állott s mikor újból arra került a sor, meg nem fogyatkozott testi és lelki erővel harcolt tovább, királyáért és hazájáért.¹⁹

Illő, hogy most, amikor halálának századik évfordulója közeleg, legalább néhány sort szenteljünk neki, mint a magyar hősiesség és önfeláldozás egyik tündöklő és követésreméltó példaképének.

Gyalókey Jenő.

¹⁸ *Hirtenfeld*: i. m. III. 816. l.

¹⁹ „... der Fall des Freiherrn von Mecséry dürfte . . . vielleicht der einzige sein, der, kaum erholt von so entsetzlichen Wunden, noch weiterhin mit dem Säbel in der Faust für seinen Kaiser Schlachten schlug. Das fast legendenhaft ungläubliche dieses Falles liegt weniger in dem Überleben so schwerer Verstümmelungen, als in der ungebrochenen Lebenskraft und unbezwingbaren Kampfesfreude des kaum genesenen; ein leuchtendes Beispiel heroenhafter Tatenkraft.“ (*Brosch*: i. h.)